

Kozmopolitizmus egykor és ma

Ferencz Enikő: Kozmopolitizmus a felvilágosodás korában és ma avagy Kant békeelmélete 200 év távlatából = Erdélyi Múzeum, 2011. 3-4. szám, 51-68. p.

Kant békeelmélete 1989-et követően igazi reneszánszát éli. Bár a német filozófus életében sem maradt visszhangtalan az elmélet, de ezek a reflexiók eltörpülnek a jelenkori értékelések mellett: egyesek a hobbesi megfontolásokon álló nemzetközi rend logikáját meghaladó szemléletmód érvényre jutásaként ünneplik, mások – ezzel ellentétesen – mint teljességgel alkalmazhatatlant utasítják el. Az élénk érdeklődés oka, hogy Európa politikai eszménye átalakulóban van, a klasszikus a szabadság, az egyenlőség viszonylatának átrendeződéséből, következőleg a nemzetfogalom átértékelődésének igényéből következik.

Az identitáspolitikák erősödése hozta magával, hogy a legitimációs elv nem csupán a meglévő államok területi integritásán terjedt ki, hanem az önálló államisággal nem rendelkező nemzeti közösségek követeléseinek is táptalajt adott. Az európai és amerikai politikai elitben alakult ki a kívánság a második világháború után, hogy a demokratikus értékek érvényre juttatását a nemzeti elvtől leválasztva biztosítsa. Ez pedig egy, döntően kozmopolita irányba való elmozdulás révén látszott lehetségesnek, amely az európai szférában az EU történetének létrejöttén képződött le.

A kanti békeelmélet a filozófus *Az örök békéhez c.* írásában nyert részletes kifejtést. Egyes szerzők viszont Kant politika-elméletében lényeges elmozdulásról számolnak be későbbi műveiben. Hagyományosan Kant az államok laza szövetségének álláspontját védelmezi, ám a kritikusok egy csoportja szerint – mely véleményt a szerzőnk nem osztja – premisszájából egy kényszerítő hatalommal rendelkező föderatív szervezet eszméje következne.

A kozmopolitizmust a kezdettől a gyökértelenség állapotának tekintik, Rousseau szerint például a „Kozmopoliták azzal kérkednek, hogy mindenkit szeretnek, hogy joguk legyen senkit sem szeretni.” Ám a kozmopoliták kivétel nélkül patriótáknak tekintik magukat (ez mind Kant, mind napjaink kozmopolitáinak esetében igaz), és gyakran rámutatnak a politikai kötődés partikuláris módozataira saját gondolkodásukban.

Ennek ellenére tény, hogy a kozmopolitákkal szemben a gyanú a kezdetektől fennáll, hogy elhanyagolják a partikuláris identitások védelmét. Kant volt az első, aki felismerte: a liberális jog logikájából következnie kell a világpolgári jognak.

Kant gondolkodásában a béke célkitűzése a törvények által körülbasztított szabadság viszonyainak kiterjesztése nyomán valósítható meg. Ha

Hobbes nyomán a mindenki mindenki ellen felfogást természeti állapotnak tekintjük, akkor ennek államokban való kiterjesztése esetén a háború megszüntetése is társadalmi szerződés révén valósulhat meg, ami azonban végső soron az állam fölötti szuverén létrehozását követeli meg; azonban az eredeti szerződés értelmébe képtelenség.

Ma bizonyosan óvakodnánk Kant-módján fogalmazni, mert kétségbe vonjuk, hogy a természet ellenállhatatlanul akarná, hogy „végre a jogé legyen a hatalom”, a jog primátusára vonatkozó tételt persze elfogadjuk: nem az erkölcs eredményez jogot, hanem a jog érvényesítése vezet erkölcs kialakulásához.

Cholnoky Győző

Az agrár népesség pártpreferenciái a rendszerváltó Délkelet-Európában

Van Meurs, Wim: Bauernparteien und rurale Wählerschaften. = Südosteuropa, 60. Jg. 2012. 1. no. 78-110. p.

A kelet-európai rendszerváltó folyamatoknak szentelt nyugati elemzésekben egyre gyakrabban jelentkeznek az olyan sematikus sarkítások, amelyek a „falu”, a „vidék” és a „város” (vagy: periféria és centrum) választói viselkedését élesen szembeállítják egymással. Mindinkább az utóbbi milliók tulajdonítják az egyértelmű politikai értékvalasztást a demokratizálás, az intézményi reformok, a piaci átalakítás mellett, a másoknak viszont gondolkodás nélkül róják fel konzervativizmusát és fogékonyságát a szociális, ideológiai demagógiára. Az itt ismertetett tanulmány (holland szerzője a nijmegeni egyetem kutatótanára) a sematizálásban a Brüsszel bürokratikus mintái, az elvont politikai kategóriák alapján történő vagy valamilyen más, egysíkú megközelítés eredményét látja, és empirikus vizsgálódást ajánl az egyszerűsítés kiküszöbölése érdekében.

Az empirikus igénynek a regionális, sőt, lehetőség szerint akár helyi szintekig lemenő, a számszerűségekre alapozott mérés felel meg. A mérések hármasság kontextus lehetőséget kínálnak: 1. országonkénti parlamenti, valamint elnökválasztások regionális és részint helyi eredményeinek időbeli haladványa, 2. választási körzetek közötti összehasonlítás a regionális sajátosságok (például az etnikai összetétel) figyelembe vételével, 3. határon túlnyúló trendek kiszűrése. A jelen vizsgálódás egyelőre szerényebb célokat tűz ki: négy délkelet-európai ország: Bulgária, Románia, Szerbia és